

“ПЕСЬНЯРЫ” З “ЭСТРАДАЙ” У НЮ ЁРКУ

Другі раз у Амэрыку „Песньяры” прыехалі ў складзе „Эстрады”, і ў гэтым была іхная бядка. Што гэта — „Эстрада”? Пра „Эстраду” дадзеліся спачатку з камэрцыйнае рэкламы. „Нью Ёрк Таймс” за 28 жнівеня ў вялікай рамцы зъмясціў разрадукцыю афіши (у цэнтры якое дзесяцічы „песньяроў”) і абвестку пра пачатак 6-га верасня пра дажу білетаў на „Эстраду”: „Адна з найбольш папулярных трупаў, што нааагул калі-небудзь выступала на сцене... Музика! Танцы! З Маскоўскага Цырку! Камэдыя!” Мяркуючы паводле цаны білетаў — 17,50 дал., 15 дал., 13 дал., і г.д. — „Эстрада” мусіла даць добрыя паказ. Запраўды: амэрыканскі імпресарій савецкі мастацкі кіраунік Мікалай Лакцёнаў выбралі найлепшых шоў-паказаў з нечым выканальнікаму з цэлага Саюзу: беларускіх „Песньяроў”, украінскіх танцораў, грузінскіх съевакоў, акрабатаў Маскоўскага Цырку, танцавальную группу з выпускнікоў тэатру „Большы”, пару найлепшых актораў пантамімы ды інш. Аднак, калі ў аўторак 20-га верасня адбыўся першы паказ „Эстрады”, нью-йоркаўская крытыкі ацанілі яго куды інажа ён рэкламныя абвесткі. З „Эстрады” выйшла адна з найбольшых бурбалак: замік двутыднёвых паказаў у нью-йоркаўскім тэатры „Маджэстык” (на 44-й вул. каля Брайду) ды трохмесячнага падарожжа па большых гарадах ЗША, канцэрты „Эстрады” пасля ацэнкі крытыкі не патрызываілі ў аўторак пачаліся, у суботу скончыліся. Цэлы тыдзень кіраунік „Эстрады” шукал выхаду з цяжкога ѹ прыкрага стану ды ўроцце пастаноўлена было варочацца назад у Савецкі Саяз на асэнсоўваныне „амэрыканскія лекцыі”.

Беларускія „Песньяры” ад'яжджаць з Нью Ёрку напэўна з цяжкім сэрцам, бо дзесяць месецяў перед гэтым сваім турна па паўдзённа-ўсходніх штатах Амэрыкі давялі, што іхнае мастацства мае ў Новым Сьвеце вельмі прыхільнага слухача. У праграме „Эстрады” ж на „Песньяроў” прыпала адно чатыры песьні. Першы вечар адна з чатырох была амэрыканскай, у дадатак да „Ой, рана на Івана”, „Александрына” ды „А у полі вярба”. У дзейных сваіх выступах амэрыканскую ѹ „Александрыну”, „Песньяры” замянялі (з выгрышам) на „Добры вечар, дзяўчыначка” ды „Ізноў пабачыў я сябры” (на слова М. Багдановіча).

„Песньяры” не дарма трymаюць першыя месцы ў Савецкім Саюзе сярод музична-вакальных ансамблей. Гэта група высака таленавітая, вельмі арыгінальная ѹ падачы беларускага песеннага фальклёру, адзначацца прыемнымі млкімі тэмбрамі і багатай інструменталізацый. У часе выступу „Песньяроў” на сцене выразна неставала сьвята, частка выканальнікаў увесе час прастойвала ззаду на сцене ѹ паўзмроку. Нажаль таксама, ансамбль я быў апрануты ѹ народную вопратку, хоць сабе ѹ стылізаваную. Чыр-

вона-шэрыя касьцюмы, што мелі на сабе „Песньяры”, больш надающы для цырковых выступаў, а не для выканання народных песьняў.

Зменай на лепшае гэты раз у праймінані з патларэндім падарожжам „Песньяроў” па ЗША было тое, што ансамбль (хоць і не ўва ўсіх выпадках) падаваўся ѹ рокляме і ў друку, як беларускі, а не расейскі.

У прадаванніх у тэатры сувэнірных праграмах пра „Песньяроў”, між іншага, казалася: „Падбор рэпертуара паказвае мадна азанчуку ѹ пыдвыдуальнасць „Песньяроў”. Базуючы свой рэпертуар на клясычных прыкладах беларускага фальклёру, яны выкарыстоўваюць таксама творы беларускіх савецкіх кампазітараў, напісаныя для эстраднага ансамблю...

„Выдатная якасць гэтых маладых беларускіх мастакоў сталася добра ведама ў Савецкім Саюзе ѹ замежам. Ансамбль карыстаўся вялікай удачай у Чэхаславаччыне, Усходніяй Нямеччыне, Баўгарыі, Польшчы, Захадніяй Нямеччыне, Швайцарыі, Румыніі ды ѹ Задзіночных Штатах”.

Паводле тae-ж праграмкі, сёлета пойдзе ѹ продаж новая кружэлка з песьнямі „Песньяроў”.

Што-ж пісалі пра „Эстраду” нью-йоркаўская крытыкі?

Як адзначыў упływy „Нью Ёрк Таймс” (21.IX, Рычард Эдэр), праграма „Эстрады” выклікае часамі кіруху „мяккога захаплення” сваймі песьнямі, танцамі, акрабатыкай і пантамімай, але ѹ цэласці дзеўцаў прыгнітальна, „быццам стэнды з сувэнірамі на аэропорце”. „Балышыня групаў, што выступаюць у гэтым вялікім эстрадным паказе, — пісаў далей газета, — адзначаеца за праўдайнай якасцюй. Бізу быў вынятку, пакуль група скончыць выступаць, якосьць ейная зынкае пад сваёго роду апакоўку на экспарт”.

Крытыкі ацанілі, як „апакоўку на экспарт”, прыкладам, улучынне ѹ рэпертуара грузінскага ансамблю „Арэра” трох амэрыканскіх песьняў, у якіх, зразумела, нічога новага Амэрыканцы не пачули. „Апакоўкай на экспарт” была амэрыканскай песьні ѹ „Песньяроў”. Затое беларускую народную „Ой, рана на Івана” газета „Нью Ёрк Таймс” называ-

У БЕЛАРУСКІМ КЛЮБЕ У СЫДНЭІ

21 жніўня сёлета адбыўся гадавы справараздачна-перавыбарны сход сабороў Беларускага Грамадзка-Культурнага Клубу ў Сыднэі. Із справараздачай уступаючай ѹ праўправы Й. Рэзвынае Камісіі было відаць, што пазытыўную работу вёў толькі Жаночкі Камітэт Клубу на чале із старшынём О. Тумашэўскай і скарбнікам Л. Олбрэйт, якія з групой ахвярных жанчынаў унеслі ѹ касу больш за палавіну гадавога клубнага прыбытку.

Гэты сход, падобна як і папярэдні дадо таму, быў бурным. Уступаючай ѹ праўправы закрунула пытаныне некаторых фінансавых недакладнасцяў, што, паводле яе, зайнавалі спачат-

ку заснованыя Клубу, хатка фінансавыя справараздачы прыimalі агульнымі гадавымі сходамі папярэдніх гадоў. Агульны сход 57 галасамі пры двух супраць ды пры некалькіх, што ўстрымаліся, вынес пастаўнову, што калі ѹ былі памылкі, дык узынікі яны не з благой волі, а з прычынамі недасынчанасці.

Выбраная сходам новая ѹ праўправа Клубу ў цяперашнім сваім складзе пры падтрыманні сяброву Клубу мае ўсе магчымасці пазытыўна працаваць на карысць Клубу ды ўсяе беларускага грамады Сыднэю. Належыцца ѹ пажадац нашым родным „Памажы Божа”!

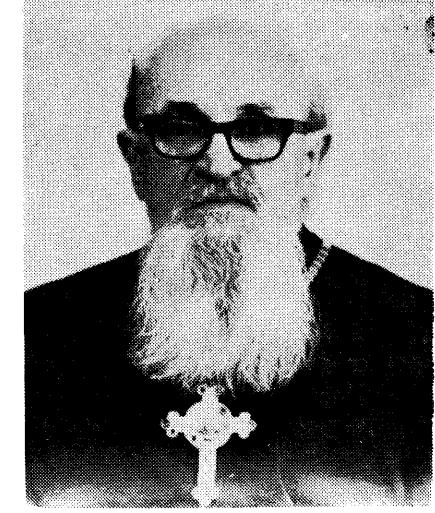
A. K.

тай зямное кулі на нашых вачох, і пра зьдзекі, якія давяліся нам, Беларусам, у гэтым стагодзьдзі перажываць.

Ад Омску, дзе да нашага эшалёну дадалі якія пару з зиявленых, на было ніводнае даўжайшае затрымкі да ракі Енісей. На прыстані Енісей нас выпусцілі з вагонаў. Ад даўгое язды, недапоху паветра ѹ галоднага пайка на двар, на съезжым паветры адразу начало круціцца ѹ галаве, колькі зияваленых павалілася. На пляцы калі прыстані было ўжо калі тысячы чалавек, стаяла колькі баракаў, аднак найбліжышы былі брызантавых палатаў. Уесь пляц ахоўваўся вартаўмі з сабакамі — аўчаркамі. На гэтай прыстані я праўбыў калі тыдні.

Дзэль недахопу месца ѹ палатах і бараках спалі на зямлі. Былі спробы ўцёкаў, аднак бязь нікіякіх пасыярэдніх, якія жудасна ад вялічыні таго гора, пакутаў і перажыванняў сваіх і чужых. І сам у сябе пытается: ці варта пра тое успамінаць, ці варта цвяляці незагой? І тут-як сам сабе ѹ адказаўш: і варта, і патрэбна, і гэта твой абавязак перадаць нашчадкам пра тое народагубства, якое адбылося на адной шос-

50 ГОД НА СЛУЖБЕ ПРАВАСЛАУНАЙ ЦАРКВЕ

23 кастрычніка сёлета Настаяцель Беларускага Праваслаўнага Прыходу Святога Юр'я ў Чыкага Дастойны Архімандрыт Язэл Строк абходзіц пціцізіцігадовы юбілей службы Праваслаўю ў Беларускому Народу. Беларускі грамадзкасць Чыкага плянне ўрачыста адзначыць гэту ѹ выдатную дату Юбіляра: запланаўшы ѹрачыстая Соборная Божая Служба, а пасля прыняцьцё для Юбіляра ѹ гасцей — банкет у царкоўнай залі.

Шчыра вітаюць і жадаюць добра гэту Юбіляру:
Управа Беларускай Праваслаўнай Царквы Святога Юр'я ў Чыкага;
Старшыня — Іван Дзямідзік;
Беларуска-Амэрыканскай Нацыянальнай Рады,
Старшыня — Міхась Калінік;
Беларускі Каардынацыйны Камітэт у Чыкага,
Старшыня — Васіль Пунтус;
Прадстаўнік Кангрэсавага Камітэту на штат Іліной
Мікола Латушкін;
Згуртаваныне Беларусаў у штаце Іліной
Старшыня — Антон Беленіс.

**

Рэдакцыйная Калегія газеты „Беларус” поўнасцяй далучаеца да вышэй зыменшчанага вітання ѹ шчыра вітаюць дастойнаму Юбіляру добра гэту ѹ далейшай плённай дзейнасці на беларускай рэлігійнай і нацыянальнай ніве.

РЫХТАВАНЫІ ДА СТАГОДЗДЗЯ ЯНКІ КУПАЛА І ЯКУБА КОЛАСА

(Заканчэнне з 2-й бачыны)

100-я ўгодкі абодвых пастаў, чакаць яшчэ перадчасна. Тым на менші прапанавы, выказанныя Вячаславам Рагойшам, заўсёды актуальная ѹ вельмі на часе сцяня. Яны поўнасцяй адлюстроўваюць настроі нацыянальнай чисты нацыянальнімі, дарчымі, створанымі ѹ найбольш дасягненінамі чисты нацыянальнімі, дарчымі, якія як раз перад Каstryчніцкай рэвалюцыяй.

У паведамленні агенцтва БЕЛТА сказана таксама, што да 100-х ўгодкаў Купалы ѹ Колас звязаны з памятнымі месцах, звязанымі з жыццем народных песьняроў, новымі мэмарыяльнымі дошкі ѹ знакі, а на быльшым кутары Смольня Стадбюцскага раёну, дзе адбылася першая асабістая сцярачка Купалы й Коласа, плянунецца пастаўіць помнік. Вось-жэ пра падобныя памятныя дошкі ѹ знакі, якія ўладжваюць беларускую песьню і камуністычных дзеячоў яшчэ за іхнім жыццём, афіцыйныя дзейнікі БССР падумалі толькі на 35-я ўгодкі ад смерці Янкі Купалы ѹ 21-я ўгодкі ад смерці Якуба Коласа. Ёздзекілава гучыць і апошнія слова згаданага паведамлення агенцтва БЕЛТА:

„Падрхтоўка ѹ съявікаваныне ѹрады... стане ляркай дэмантрацыйай дасягненіні ѹ Савецкай Беларусі ѹ галіне культуры, пакажа багатыя магчымасці, што адкрывае перад народам сацыялізм”.

Што якраз гэткія, чисты прападаўнікі ѹ палітычныя мэты будуть пастаўленыя перад съявікаваныні ѹ ўрады, якія ўладжваюць паследнюю асабістую сцярачку Купалы й Коласа. Але-жэ Купала ѹ

належны уклад у вадзначаныне 100-гадовага юбілея найвыдатнейшых нашых нацыянальных пастаў, якія ўладжваюць паследнюю асабістую сцярачку Купалы й Коласа павінна зрабіць беларускую палітычную эміграцыю. Таксама ўжо цяпер трапява пастаўіць памятныя дошкі ѹ знакі, якія ўладжваюць паследнюю асабістую сцярачку Купалы й Коласа ѹ 1982 годзе іхнім афіцыйнымі арганізаторамі, сумляваць яе статус палітычнае эміграцыі ѹ Вольным Сьвеце.

R. Шаруніч

належны уклад у вадзначаныне 100-гадовага юбілея найвыдатнейшых нашых нацыянальных пастаў, якія ўладжваюць паследнюю асабістую сцярачку Купалы й Коласа павінна зрабіць беларускую палітычную эміграцыю. Таксама ўжо цяпер трапява пастаўіць памятныя дошкі ѹ знакі, якія ўладжваюць паследнюю асабістую сцярачку Купалы й Коласа ѹ 1982 годзе іхнім афіцыйнымі арганізаторамі, сумляваць яе статус палітычнае эміграцыі ѹ Вольным Сьвеце.

Як і прыстань Енісей, гэтак і Краснайская турма былі важнымі вузламі разъмеркавання кірункаў этапаў: Запаляр'е, павал лесу на Енісей, Далёкі Усход, Калымы — вось канцы пунктаў з гэтай мясцовасці.

Прабыў я ў Краснайской турмі на пастаўі, калі тыдня. І там-же, у турме, спаткаў я са здзялілі ѹ зиявленіем памілі. І вось там быў заведзены такі парадак: нябожчыкі не хавалі паасобку, а на дзвары зъబіралі ѹ кучы ѹ тады па пасыярэдніх вывозілі за горад. Там іх закопвалі ѹ ваду яму ѹ раінілі зямлю. І на гэтым існаваныне чалавека на зямлі канчалася, і часта нават сым'і не паведамлялася, што памэр чалавек.

Як і прыстань Енісей, гэтак і Краснайская турма былі важнымі вузламі разъмеркавання кірункаў этапаў: Запаляр'е, павал лесу на Енісей, Далёкі Усход, Калымы — вось канцы пунктаў з гэтай мясцовасці.

Прабыў я ў Краснайской турмі на пастаўі, калі тыдня. І там-же, у турме, спаткаў я са здзялілі ѹ зиявленіем памілі. І вось там быў

БАЙКАЛА-АМУРСКАЯ МАГІСТРА

ЗАМІЖ КВЕТАК НА СЬВЕЖУЮ МАГЛУ

Заміж кветак на сьвежую маглу перадчасна памерлага таленавітага мастака, самадданага ѹ яўпінінга нацыянальнага працаўніка ѹ майго асабістага прыцялі ѹ супрацоўніка галоўна ѹ галіне пашырэння роднага друкаванага слова на чужыні съв. пам. Уладзімер Шыманец пішу гэтыя сціплія радкі.

Ня будзе гэта біяграфія жыцьцёвага ѹ творчага шляху памерлага, ані таксама хоць-бы беглы агляд ягонае мастакае дзейнасці, бо ѹ вадным газетным артыкуле навет з чиста практичных прычынай зрабіць гэта нельга. Тым больш, што пра ўсё гэта на бачынах газеты „Беларус” было даволі сказана іншымі. Асабіла тут варта прыгадаць артыкул Р. Максімовіча „На мастакіх гонях”, што быў надрукаваны ѹ газэце „Беларус” у травені сёлета. Артыкул мае дакументальную вартасць, бо ѹ ім прыведзеныя даўжэйшыя вытрымкі з аўтабіографіі памерлага, якія добраха характеристызуюць яго, як чалавека, грамадзкага працаўніка ѹ галоўна мастака. У сувязі з гэтым застаецца мне абмежыцца да насьвятлення найбольш зыркіх фактаў, добра мне асабіста ведамых з гадоў найбольш чеснага супрацоўніцтва ѹ кантактаў з ім ды часамі карыстасця зь біяграфічных зацемак пра памерлага, напісаных і прысланых мене на маю просьбу ягонай дачкай сп-нія Іонкай Сурвалі ѹ Канадзе, за што выказваю ўсё мою падзяку.

Уладзімера Шыманца трэба залічыць да нямногіх людзей, што сціпла ѹ бяз лішнія шуму, затое зь наязычайной упорыстасцій выяві

нем. Аднак, неаднаразова ад іх цярпела ѹ беларуское жыцьця, а даволі ладны крыміналны элемент сядзіл іх літаральна грабіў беларускіх сялян. Аб гэтых рабунках неўзабаве даведаліся ѹ Менску, і як толькі яны варочалісі ѹ БССР, іх арыштавалі ѹ давалі па 10 год. Некаторы час Краснагорская турма была як-бы зборным пунктам гэтых засуджаных бывальных партызан. Блізу ўсё яны, так я чую пазыў, былі скіраваны ѹ Запаліяр'е.

Прыблізна праз сем дзён майго побыту ѹ Краснагорской турме ми не выклікалі на рассыльны пункт. Пасля кароткіх апытаўніцкіх пракафыўнага характеру: дзе, што, калі чучув' і канчай, які працоўны профіль і стаж, установа, дзе працаў, — ми не з калёна чалавек 30 пагнані на станцыю ѹ вагону. Я і ўсё наша група трапілі ѹ вялікія цялиткі з маленькім 4-ма акенцамі з кратамі. Нас усадзілі ѹ гэты вагон і блізу 24 гадзіны пратрымалі зачыненым. Назаўтра адчынілі дзэзверы, далі вады ѹ паведамлі, што кірунок нашага ашалену — БАМляг — скарочаная форма Байкала-Амурскіх Лягераў, на будаўніцтве БАМ-у — Байкала-Амурскае Магістралі.

Падарожжа гэтася было даўгавае ѹ цяжкое: праўз Іркуцк, паўз возера Байкал, уздоўж Амуру, на паўднёвым пайку, без дастатку паветра, у смуродзе, мілёнах вошай

пойнасцій аддаецца беларускай нацыянальнай дзейнасці. Быў сябром Гаўнай Управы Сусветнага Аб'яднання Беларускай Эміграцыі ѹ сакратаром фінансай урады БНР на чужыні. Асабіла шмат працаў ён у галіне выдавецка-рэдактарскай дзейнасці. Калі ѹ сувязі з масавай эміграцыяй Беларуса ѹ Нямеччыны ѹ заморскіх края ѹ уладкоўванием на месцах ейнага стала пасяленія начала заняпадаць выдаваная ѹ Мюнхэне тыднівіца беларуская газета „Бацькаўшчына”, Уладзімеру Шыманцу выпала на долю пачаць выдаваць цэнтральны беларускі прэсавы орган у Парыжы. Гэтакім парадкам у 1951 годзе пачынае выходзіць у Парыжы газета „За Волю”, у працу над якой складае ўсю сваю душу ѹ шмат цяжкае, галоўна тэхнічнае працы. Сам яе ѹ друкуе прымітыўным, з прычыны нястачы трошай, способам на адмыслова набытым для гэтага мэты прэсіку, сам-же выконвае ѹ адміністрацыйную работу.

Калі-ж у 1952 годзе мюнхэнская „Бацькаўшчына” змагла аднавіць свой рэгулярны выхад, як цэнтральны беларускі эміграцыйны орган, газета „За Волю” была змушаная спыніць свой выхад. Хоць выпадаў гэты балюча перажыў Уладзімер Шыманец, аднак гэтым ён из зынешахвойціся ѹ далей аддана працаў ѹ галіне пашырэння роднага друкаванага слова ѹ інфармаванія чужынцаў пра беларускі нацыянальна-вызвольныя справы. Ен рэдагуе беларускую бачыну ѹ грузінскай французскамоўнай газэце „Nation Georgienne”.

Калі пасля даўтога крэзысу, у 1963 годзе аднавіла свой рэгулярны выхад ньюёркаўская газета „Беларус”, Уладзімер Шыманец становіцца ѹ ўсімі сталым супрацоўнікам, друкуе ѹ ёй свае артыкулы ѹ весткі ѹ беларускага жыцьця ѹ Францыі. Ды становіцца галоўным ўсімі працоўнікам у Францыі. Асабіла ѹ вапошніх гадох свайго жыцьця шырака выявіў ён сябе, як гарачага прыгяцеля газеты „Беларус” і наўжанага прыхільніка праводжанія ѹ палітычнай лініі шукальна супольнае мовы з усімі Беларусамі ўзензіраўскай ідэялігії незалежна ад арганізацыйных формай іхнага жыцьця ѹ дзейнасці

Галоўнай сферай дзейнасці ўладзімера Шыманца ўсё-ж было выяўленчае мастацства. Прыводжаны пасяліцца да маліянінія асабіла, мочна запалоніў яго ѹ вапошнім дзесятку год ягонага жыцьця. Гэтак напрыканцы 1973 году ён перадчасна, трачычы на гэтым матарыяльна, перайшоў на пэнсію, каб магчы цалкам прысьвяціць свой час маліяніню. Выпадкова пашчасльвілі мне быць съветкам ягоных мастацкіх захапленняў, калі ѹ самымі канцы вясіні 1973 году я наведаў Францыю ды затрымаўся колькі дзён у ягонай хаце пад Парыжам. Сустракуясь мене на лётнішчы ѹ адвесы, што сабе дамоў, сам ён адразу-ж пакаў ѹ завод, у якім працаў, на наладжаныя яму разыўтальнія праводзіны. Гэтага дня, як і ўсе наступныя, была толькі гутарка пра мастацства ды пра тое, што цяпер,

Я вижу дикий свод законов
І душі подобны судей,
Я слышу стоны миллионов
І плач обиженных семей...

Ехалі мы болыг як тыдзень. У горадзе Свабоды наш вагон раздзялі. Куды трапілі мае зямлякі, я я ведаю. Я-ж разам з Русанавам і колькімі інжынерамі пад канвоем былі скіраваны ѹ цэнтральнай даследчай лябараторыю — я ў хімічны аддзел, а Русанаў ды іншыя — у бетонна-будаўляны. Гэтая лябараторыя была цэнтральным пунктом даследна-тэхнічных працаў усімі БАМ-у. У наступных пару дзён у лябараторыю прыгнالі яшчэ чалавек сорак-пятьдзесят. Для новапрыбільных у лябараторыю на працягу колькіх тыдняў раз на тыдзень чыталі лекцыі ў лягернае дысцыпліне, парадках і корах за парушэніем.

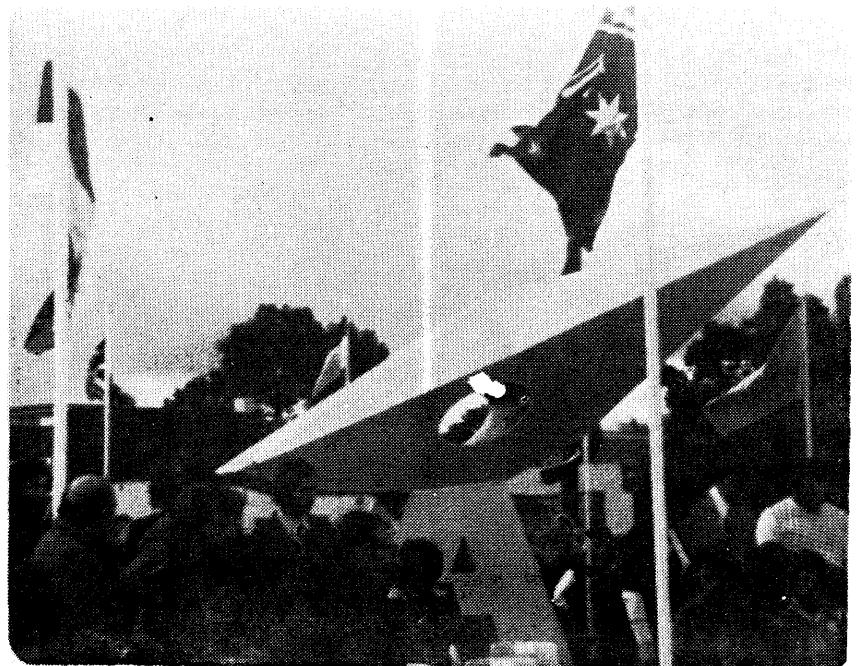
Першас, што нам было ўбіванае ѹ галаву, гэта прынцып: у лягеры памылак ня бывае, ёсьць шкодніцтва, якое караецца адразу расстрэлам. Гэтаксама ўсякое злачынства, звязанае з парушэннем лягернае дысцыпліны, караецца расстрэлам. Не караюцца расстрэлам толькі крадзежы. Дзеля гэтага стаўленія, відавочна, крадзежы ѹ лягеры працаўілі. Краі ўсё, што ляжалі незамкнутае: адзежу, коўды, бушлаты. Я дык усю адзежу насыў на сабе ѹ бадай ніколі не разуваўся, каб я ўкрунік ляглаку.

На гэтых-жэ лекцыях нас азіё-

пі із структурай, арганізацый і

заданынем БАМлягу ѹ БАМ-у. Байкала-Амурская лягера былі раскінутыя на прасторы даўжынёй каля 2.500 кіляметраў прыблізна ад возвезда Байкала да гораду Хабароўску ѹ гораду Свабоднага. Тэрыторыя БАМлягу была падзеленая на 21 дзялянку, якія называліся „аддзяленнямі”. Кажнае аддзяленне мела сваё адміністраціўнае кватэру ѹ Яромічах і Міры. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа мела 4 клясы. У другой клясе была балігівіцкай вайны была адноўленая наука ѹ вышэйшых пачатковых школах у Яромічах і Міры. Там былі настаўнікамі б. гадунцы насьвіскай настаўніцкай сэмінарыі, якія прызначаліся ад 1875 году аж да практычнай науки і племенінскага фронту. Сэмінарыя стаяла на вельмі высокім узроўні. Школа

ПОМНІК ЭМІГРАНТАМ

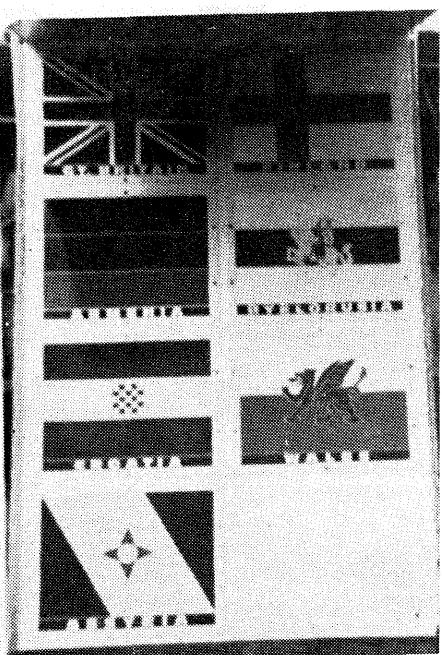
Помнік Эмігрантам у Файрфілдзе. Побач Помніка беларускі, аўстралійскі і сцягі іншых нацыянальнасцяў

У нядзелю 4 верасня сёлета ў Файрфілдзе адбылася гісторычна падзея адкрыцця Помніка Эмігрантам з удзелам 14-ці нацый, грамадзянне якіх эмігравалі ў Аўстралію і пасяліліся ў Файрфілдзкай акрузе Сыднэйскай мэтраполі... Навоцал Помніка красаваліся ў горда развязваліся ў вясновым паветры нацыянальныя сцягі бытых баяцькаўшчынаў эмігрантаў. Таксама ў беларускі бел-чырвона-белы сцяг горда развязваліся побач аўстралійскага, а на сцяне Помніка красавалася адмысловая плаціна таксама з бел-чырвона-белым сцягам і Пагонія пасярэдзіне ды надпісам у ангельскай мове „Беларусь”...

Прыемна было глядзець, як дружна машыравалі сябры беларускай групы з цэнтру Файрфілду да Помніка на афіцыйнае ягонае адкрыццё, якое выканалі Міністэр эміграцыі М. МэкКэлар у прысутнасці гэткіх дастойнікаў, як лідэр федэральний апазыцыі Г. Вітлам, старшыня гарадской управы В. Колэс, і гасцей.

Адкрыццё Помніка Эмігрантам сталася ўкаранаваньнем тих прац, якія началася 10 год таму ў 1967 годзе, калі была прынятая пастанова паставіць Манумент Эмігрантам і тым самым выразіць ім падзяку ѹ признанне за іхны ўклад у разбудову ѹ развязвіцца Аўстралію. 10 гадоў — гэта даволі даўгі адзін час. За гэты час сябрэ міжнароднага камітэту пабудовы Помніка, улучна з генэральным сакратаром Беларускага Аб'яднання ў Аўстраліі А. Алехнікам, які афіцыйна ўлучыў Беларусь у лік народу, згаданых на Помніку, пераўжалі шмат расчараўаньня, цяжкасцю ды яспаных ноцай. Сябры камітэту спатыкаліся раз на тыдзень, стараючыся перамагчы туго ці іншую праблому ѹ перашкоду на іхнай дарозе.

Кажная пазытыўная думка як быццам аўтаматычна часта спатыкала з некаторых баку недавер і напрыкільнікі дачыненіні, што ба-

Пліты з нацыянальнымі сцягамі і назовамі краёў, у тым ліку й Беларусі, на сцяне Помніка

люча адбівалася на сяброх камітэту. Яны часам былі навет забытыя сваімі-ж нацыянальнымі арганізацыямі. Былі маменты, калі на шмат хто мог верыць, што справа пабудовы Помніка будзе дасягнутая. Аднак сябрэ камітэту ўпорыста прарабівалі сябе дарогу ѹ здабывалі прыхільнікаў з радоў гарадзкай самаўправы. Яўны посыпех выявіўся тады, калі гарадзкая самаўправа Файрфілду пастановіла памгчы фінансава пабудове Помніка ды даць таксама ѹ тэхнічную дапамогу. Нада канец 1974 году праца над пабудовай Помніка началася з новай энэргіяй, а напачатку сёлетняга году камітэт мог прадбачыць час заканчэння пабудовы ѹ навет вызначыць дату афіцыйнага адкрыцця Помніка.

Дакананая справа пабудовы Помніка Эмігрантам у Файрфілдзе хай служыць прыкладам іншым асвяродкам расцеялення Беларусай, каб

адбыўшы зняволеніне на Салаўкох, прыехаў у Свабодныя як вольнанаёмны. Гэта быў кампетэнтны хімік і добры працаўнік. Пэрыядычна да Крыўца прыліхдалі на кансультатыўны спэцыялісты хімікі ѹ бэтонніцыкі з розных адзінокініць БАМлягу. Тым, што працевалі ѹ лябараторыі, была магчымасць арыентавацца ѹ тым, што рабілася на будоўлі. З гэтых сустэрчай і дадаўшы, што сярод тэхнічнай-науковага пэрсаналу ёсьць нямаля Беларусай з Менску, Магілёва і Віцебску. Пару разоў мне давялося спатыкацца з Беларусам геалёгам, колькімі тапаграфамі ды інжынерамі-будаўнікамі. Жыцьцё ў СКОЛП-е было належкое. Не сталася ёсьць, и было адзежы ѹ было надта холадна. Наагул, клімат Далёкага ўсходу вельмі суровы. Зімы даўгі і ранія. Маразы 30-40 градусаў ніжэй нуля — сталая зяўлялася. Дзімусь стрэшэнныя вяты. Прывыкала да гэткіх умоваў як лёгка. Наагул-ж ў БАМлягу пасыцеляў не давалі. Не давалі таксама ні ручніку, ні анукаў. Бялізну змянілі праз два тыдні і прайшло два тыдні вазілі ѹ лазню. Перад лазняй стрыглі ѹ галілі.

У лябараторыі праца была вельмі напружаная. Былі высокія нормы, і калі яны выконваліся, то на дзень давалі кілі хлеба ѹ кацялок баланды. Мясяц я кашу давалі раз на месяц. Аднак найстрашнейшым быў прынцып: у лябараторыі па-

ПЭРЫЯД ВЯЛІКАГА УЗДЫМУ

(Заканчэнне з 4-й бачыны)

завею ці вялікія маразы бацькі па чарзе прывозілі вучняў у школу ѹ забіралі назад. На працягу колькіх гадоў існаваныя абедзіве вышэйшыя пачатковыя школы выпускнікі з сотні адсаліўнтаў. Ярэміцкую школу наведвала чалавек 20-30 з Турца, сярод іх: Выдрыцкія, Бакеі, Конікі, Малюсічы, Рулякі, Абажанскі, Курчыцкі, Сабалескі, Забаўскі, з вёскі Лыкавічы: Драч і Гімель, з Даўгінава браты Варанікі, з Трашчычаў: Л. і А. Гарошкі, Рожнікі і шмат іншых, прозвішчай лікіх сілы на памятую, з Пісочнай: Шыманскі й Серафімовіч, з Церабастыні: У. Панько, А. Каходка, Я. Столъмах, із Скорычай браты Хвалі, з Ярэмічай: Ялакі, Бразоўскія, Лічкі, Жалязіковічы і іншыя, з Малай і Вялікай Вобрыны — вялікія колькасць хлопчы

ту, атрымай ступень доктара мэдычны ўжо пасыль вайны, а сяньня працуе на вельмі высокім становішчы ў Міністэрстве аховы здароўя ў Аўстралії. Вялізарная бальшыня выпускнікоў засталася, аднак, дома. Ім яму было ніякай магчымасці ўладзіцца дзесяць на працу. Некаторыя старалісці працаўць грамадзка — арганізація, якія навізваюць драматычныя гурткі, хоры, пакуль польская адміністрацыя не спыніла ўсяго гэтага. Перашкодай для далейшага навукі было цяжкае матэматычнае палажэнне, беднасць, а часта ігнаранція й дурната баяцьшаха моладзі. Пасыль візіту, якія ўсяго за кілямэтраў 30-40, будзеца вялікія прыгожы беларускім дом, дзе патрабуеца шмат людзей. Гаварылася аб бясплатнай навукі ўсіх школах, абы стыпэндый для кожнага вучня ѹ студэнта. Натоўпі сведамай беларускай моладзі накроўваліся на Рубяжыўны, дзе іх за некалькіх польскіх злотых спрытныя мясцовыя людзі перавозілі праз польска-савецкую мяжу і паказвалі кірунак на Менск. Польскія пагранічнікі як быццам сумысьльно прыкryвали вочы на ўесь гэтага прыгрэнічныя рух. У мінулым годзе др Ст. Станкевіч публічна выразіў пасымертную падзяку свайму дзядзьку д-ру Янку Станкевічу, які адрадзіў яму ѹсьці ў Савецкую Беларусь „будаваць гэны беларускім дом”. Нажак, аднак, сярод тагачасных беларускіх дзяячоў у Вільні, Празе і Коўне былі людзі, якія дадалі асабісты прыклад моладзі, самі перабраўшыся ў БССР.

1923 год — гэта час вялікага імкнення да навукі нашай наўзядальнайшай вёсковай моладзі. Аднак толькі малой колькасці мірскіх і ярэміцкіх выпускнікоў удалося атрымальшайшую асьвету. Вышэйшую або спреднюю асьвету між іншымі атрымалі: сув. пам. а. Леў Гарошкі — багаслоўская акадэмія ў Львове і ўніверсітэт у Інсбруку; Уладзімер Панько — Наваградзкая беларуская гімназія ѹ тэхнічны інстытут; А. Каходка — польская гімназія ѹ віленскі ўніверсітэт; Хвалі — мэдычны факультэт віленскага ўніверсітэту. Няглівікі настаўніцкага сэмінарію скончылі: Зіна Грушка (Гарошкі), сув. пам. Альшоўская, Уладзімер Аляшкевіч, А. Сабалескі, П. Брылевіч, Гімель, кірхы пазыў — Язэя Юшкевіч, А. Лічко. С. Конюх атрымаў спреднюю тэхнічную асьвету, А. Бразоўскі вучыўся на мэдычным факультэце віленскага ўніверсітэта.

І яны пакінулі па сабе падобнае дасягненне для сваіх будучых пакаленінь. Беларускі прадстаўнік у міжнародным камітэце пабудовы Помніка А. Алехнік гэтай дарогай жадае выказаць шчырую падзяяку за вялікую маральную дапамону, якую перш-наперш стаўшы Беларускага Аб'яднання М. Зую, кіраўнікту Беларускага Клубу ў Сыднэі на чале з ягоным старшынём Л. Дзядулем за згоду пераняцца на біблейскія падзяя Беларускага ўкладу на пабудову Помніка, а таксама ўсім тым сябром, што прынялі ѹдзел у паходзе да Помніка або ў афіцыйным бало, што адбываўся ѹ прыгожым „Марконі Клубе” ля Файрфілду вечарам таго-ж самага 4 верасня сёлета. Падчас гэтага балю беларускі прадстаўнік камітэту пабудовы А. Алехнік меў нагоду правесці дэйгія прыязненія гутаркі із згаданымі напачатку высокімі аўстралійскімі дастойнікамі і прыяцелямі Беларусай. Закончыўшы працу над пабудовай Помніка началася з новай энэргіяй, а напачатку сёлетняга году камітэт мог прадбачыць час заканчэння пабудовы ѹ навет вызначыць дату афіцыйнага адкрыцця Помніка.

На кружэлцы — 14 беларускіх рамансаў і народных песьняў, выкананых пад гітару ў новай музычнай студыі Алекса Мартыновіча.

Купляць і замаўляць паводзі адрысу:

Mr. B. Andrusyshyn
430 E. 6th Street
New York, N. Y. 10009

Цена \$ 7.00 разам з перасылкою

Аляксандар Каходка

НОВАЯ КРУЖЭЛКА

з беларускімі песьнямі ў выкананыні маладога тэнара

ДАНЧЫКА АНДРУСЫШЫНА

На кружэлцы — 14 беларускіх рамансаў і народных песьняў, выкананых пад гітару ў новай музычнай студыі Алекса Мартыновіча.

Адрыса

Праўда, менскі этап у СКОЛП-е пратрымалі ўсяго два дні, аднак я ўсё-ж шмат даведаўся, што адбываўся на Рубяжыўны. Добра было-б, каб ён прасачыў жыццёўшыя шляхі на толькі ягоных суседзяў Варэнікаў, але ёштэ шмат ка-го іншых, якія пайшли ў кірунку на Рубяжыўчы, а дадзельна на Рубяжыўчы. Сярод іх Міхась Карпoвіч (Каўдэрка) з заручніцай, Антон Гарошкі, Павал Рацкіта, Іван Монька і іншыя. Монька згодна з пазыўшчыкамі весткі мейсіць быць карыснымі свайму народу, як быў карысным і ахвярным усе ягонае працаўтае жыццёўшыя сув. пам. а. Аляшкевіч, які пайшоў вельмі шмат. Толькі нямно-гія, пабачыўшы на собсні вочы са-вецкі „рай”, праз кіркі месяцаў вярнуўся дамоў (між іншымі Уладзімер Панько з вёскі Церабос-).

Уладзімер Панько з вёскі Церабос- з тайгі з геалагічна экспедыцыі, гэты геалёг з групай тэхнікаў і пад наглядам канвойніка мусіў пра- хадзіць кілямётраў пасажырскім цягніком. У купе вагону выпадкова ехалі японскія дыпломаты. Палонскі із ях загаварыў пафранцуску. Апрача Палонскага ў Японі- цаў, францускія мовы нікто не ведаў. Адразу ж пасыль прыходы геалёгія згаданымі напачатку высокімі аўстралійскімі дастойнікамі і прыяцелямі Беларусай.

Расстрэльвалі звычайна ѹ тэ-жай зоне пад раніцу. Тады здымалі галаву, прыгвяздалі да нагі ці руки бірку, клаці ѹ скрыно, часам двух- трох разам, і вивозілі ѹ тайгу.

У лябараторыі я працаўаў хімікам — аналітыкам па бетоне. Даводзілі даўгі час выяжджаць на калённыя брацы пробы. Зайсцёды міне- пазнайлі, прывіталіся ѹ першыя за- гаварылі. Цяпер, выглядала, мы быўшы ў ваднолькавым палажэнні — зняволены БАМлягу, а ня так, калі міне ўпяр- чынно арыштавалі.

Праўда, менскі этап у СКОЛП-е пратрымалі ўсяго два дні, аднак я ўсё-ж шмат даведаўся, што з на- шых дзеячоў ужо ня жыву, хто ат- рымалі другі „срок” і г. д. Арышта- ваныя настаўнікі ў гэтай групе бы- лі пераважна бытлы студэнты БДУ. Уся група была палітычна ѹ засуджана на розныя „срокі”.

Ад гэтых-ж людзей я даведаў- ся, што арышты ў Беларусі фактывна спыняліся ад 1930 году, і размах арышты ўсясьці большае. На трачы дзеяні пабыту балшыні маіх знямкоў у СКОЛП-е іх накі- равалі на закрытую калёну 66. Звычайных лягернікаў на гэтую калёну не дапушчалі, бо была яна камплементаваная бывшымі камуністы- мі і чэхістамі ѹ для хаванья бы- лых сакрэтнай улады ўважалі, што гэтых людзей траба прымаць асобна. Беларусай настаўнікі з гэтага этапу пагналі недзе пад Хабараўск.

Яўхім Кіпель

(Працяг будзе)

МАЛАДЫЯ ПАЗТЫ ГОРАДУ Й ХВАБРЫЧНАЕ ПРАЦЫ

Праблема беларускага маладое пазті дылітаратуры наагул пра горад і хвабрыйчную працу сяньня ў БССР існуе ўва ўсёй сваёй вайструмы й суплярэчлівасці. Нагоду за кранунцы гэтую праблему дало нам вось што: часапіс „Палым” ў сваім сёлетнім верасенскім нумары пад адмысловай рубрикай „На старонках „Палым” — пазты-трактаразводніца” зъміясціў падборку вершай дванаццаёх маладых пазтаў — сяброў літаратурнага аўдэнаньня „Палым” Менскага трактарнага заводу. Падборка паліпраджданая кароткім уводным артыкулам „Праца й пазті” інжынера гэтага заводу Міколы Вяршыніна. Ён-жа і старшыня літаратурнага аўдэнаньня. Свой артыкул канчае Мікола Вяршынін гэткай аптымістычнай высновай: „Заводская літабеднаньне „Палым” жыве зъмістоўным жыцьцём. Паззія нахінне нас на пленнюю працу, а праца — на паззію”.

Але ці-ж узапрауды аж гэтак? Каб адказаць на гэтае пытаньне, прыгледзімася бліжэй да ўсёго падборкі. Як вынікае з усяго артыкулу Міколы Вяршыніна, падборка зрыхтоўвалася ім із згары зададзенай мэтай: паказаць, што заводская праца й гарадзіца жыцьцё для маладых работнікаў, што ў бальшыні сваёй выйшлі зь вёскі — гэта наўмыўнае шчасце, узвышаная радасць і духовася задаваленіне. Але зъмешчаныя вершы дванаццаёх маладых пазтаў і пазтаў даволі слаба, штурчна ѹ аднабакова выяўляюць гэтае іхнае духовася ўкараненіе ў атмасферу хвабрыйчных працы. З усіх дванаццаёх пазтаў толькі ў вершах Алеся Пісарыка, Івана Сундукова і Наталіі Татур знаходзім жаданыя Міколам Вяршынікам матывы заводзкага працы ў гораду. Гэтак Алеся Пісарык, які, як прызнаецца ў сваім врэшты „Вясна”, сам вясковага падхджаніня, піша:

Сам па крываі я — араты,
Вабяцца палі з году ў год.
Толькі мне роднай хатай
Трактарны стаўся завод.

А вось радкі зь вершу Івана Сундукова „Трактар-вэтэрн”:

Ён горда ўстаў на п'едэстале,
Ян вэзтрай. Усім відзён.
Ён не з граніту, а са сталі —
Рабочых рук канкротны плён.

Куецца дабрыня круглая —
Ня сьпіць і ўдзен, і ўноч завод.
Яго заслужана вітае.
На змену іучы, народ.

І наапошку радкі зь вершу Наталіі Татур „І на заводзе, як дома”:

Не прамаўляем гучных фраз.
Ня веरыць справа гучных фразам.
Нас забірае праца ўраз,
Шчырэюць сэрца й разум разам.

Ад мазалёў цівардзей рука.
І на заводзе я, як дома.
Душа капрызнага станка.
Мне кожным віньцікам знаёма.

Гавораць мне: Яго Вялікасьць...
Хай слабых ломіць слова,
Цвельячы.
Адно да працы маю літасць:
Я гордая рабочай веліччу...

І гэта на 23 вершы дванаццаёх пазтаў, зъмешчаныя ў падборцы, літаральнай ўсё, што кажацца ў іх пра завод і працу ў ім. Ды реч ія толькі ў колькасці, а ў якасці. Выноўсіца ўражанье, што працытаваныя пазты пісалі як быццам на задзеную згары тэму, дзякуючы чаму іхнае ўслыўленыне прафесій работніка, заводзкай працы і самога завода бадайштад адноўкаўшы ў кожнага з іх. Так самая мітынгавая газетная шаблённасць, штурчны пазт і кропкілава рыторыка пры поўнай адсунасці глыбшага асэнсавання тэмы ў ейнай эмаяціяльна-шчырай насычанасці.

Дык якім-же тэмам, думкам і пачуццямі прысьвечанымі іншыя 20 вершаш падборкі? Калі вылучыць з іх два ці трэх вершы на асабістай агульнай жыцьцёвой тэмі ды два пра мінулу вайну, дык усе астатнія ў тым ці іншым аспекце заканчоцца матывы вёскі й чару вясковася прыроды, а некаторыя натхненна ўслыўляюць вёску, як наймінейшы сарцу край. Гэтак леташні дэбютант у пазті Кастусь Жук у вершы „Успаміны” гэтак працула выказвае туго за роднай хатай і вёскай:

Там на ганак у наядэзі
Звонкай, бы ў съне,
Там рык басавіты каровы
У адрыні.
А вечар апусціцца ядраны, сіні —

Сінеюць навокал сасоньнік і сінег. Як добра, што ёсьць за лясамі жытло, Дзе я з асалодай круціў каўсі жорны Здавалася, чула, як песьню, сяло...

А вось асалобіва вымоўныя радкі з вершу Эдварда Граковіча „Краявід”:

Мілы мой краявід —
Мікрачастка зямнога аблічча.
На дасьвеці пачаў
Разылівацца блакіт над табой.
Калі нават мнене
Ты і юсцем сваім не палічыш,
Дзе янич я змагу
Наталіца жывою красой?
Чвэрць стагодзьдзя праішло,
Як з табою зрадзілася сэрца.
Рачку, кроны дубу
Пазнаю я заўсёды здзяля:
У бярозах бальшак,
І крываіца спад каменя б'еца,
Лён блакітны цвіце,
Аж злыбаецца з небам зямля.
Гэта — кніга палёў,
Я — зе не невялічкі урывак,
Той, што, як ніхто,
Увесіца памяці ведаю я.
Толькі тут, як нізде,
Я сябе адчуваю шчаслівым,
Песьня гнёзды віе
У душы ад пачатку жыцьця.

А пазалеташня дэбютантка ў пазті Святланы Каробкіна таксама найбольшую радасць і шчасле пе-ржывае толькі ў роднай вёсцы:

Нібы ластаўкай белаю
Пralячу над сялом —
Стану дзеўчынкай съмелаю,
Як пачеца гром.
Стану кветкай зялёнаю
Ля нагі журала
І нанова ўлюбёнаю
Ү цябе, маци зямля.

Вось гэтак асноўнай тэмай у пазті маладых беларускіх работнікаў, у першым сваім пакаленні гардзян, што выйшлі зь вёскі, застаўца тая-ж вёска. Пры гэтым вершы на вясковыя тэмы, як было відаць з прыведзеных цытатаў, вызначаюцца куды большай шчырасці, натуральнасцю і беспасярэднасцю ды лірнай глыбінёй, чымся вершы пра горад і работнікаў асяродзьдзе. А гэта тому, што работніцкая тэматаўка і праплеметніца накідаецца мастацкай літаратуры галоўна ў ўнім палітычным і ідэяльным аспекце, як сацыяльны заказ зверху. Работніцкая тэма, як і кожна іншая, адно тады можа быць адлюстраўана ў пазті на западнім мастацкім узроўні, калі пазта будзе пакінутая творчая свобода. І адно тыя творы пра работнікаў асяродзьдзе змогуць дасягнучы гэтага ўзроўню, калі паказаная ў іх мастацкая прауда будзе ў згодзе з праудай жыцьця.

Гэта адзін бок важнае праблемы. Але ёсьць і іншы менш важны другі бок. Сядзіць ўсіх дванаццаёх пазтаў, чые вершы зъмешчаныя ў падборцы ў „Палым”, толькі штурчы пішуць на беларускай мове: Алеся Пісарык, Кастусь Жук, Лілія Пужавіч, Эдвард Граковіч, Тамара Пяркоўская й Святланы Каробкіна, а астатнія штурчы на расейскай мове. Гэта: Іван Сундукоў, Наталія Татур, Гаўрыла Гарына, Эдвард Касцяпіровіч, Валерый Маргуліс і Павал Каротчанка. Усіх іхнаў вершы надрукаваны ў перкладзе на беларускую мову Рыгора Барадуліна.

Як бачым, прафорсія ў пытаныні мовы вельмі-ж нясумерная, і гэта ўсталіцы беларускай рэспублікі! Ды зияў гэтая ная ўпадковая, а, на-жаль, сталая ў агульная. Не дар-

маж яшчэ ў 1970 годзе Генадзь Бураўкін у сваім вершы съцвярджаў гэтую балочную звязу:

Як не называем іх пасвойску,
Як ні абжываем гарады,
А пазтаў нараджаюць вёскі,
Як і ў даваенных гады.

І ўзапрауды, у моц няўмольных гістарычных і палітычных абставінаў зрусыфіканы яшчэ да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў інтэнсіўна русыфіканы асалобіва пасыла мінулае вайны беларускі горад вельмі мала вылучае із свайго асяродзьдзя пазтаў і пісьменнікаў, што маглі-б дыхаць на поўныя грудзі роднай нацыянальнай атмасфэрой ды карысталіся-б у свайї творчасці беларускай мовай. Асалобіва апошнімі гадамі створаная ў БССР сцытуза, што натуральным рэзэрвуарам і базай беларускіх амалы вылучна стала беларуская вёска, хоць і там адбываецца прысьпешаны практэс вышысканія з жыцьця роднай беларускай мовы на карысць расейскай. Яшчэ ў 1969 годзе маладая беларуская пазтка Вольга Іпатава, звара-чаючыся з беларускай вёскі, у якой яна ўзгадавалася, у сваім вершы

„Глыбачане здаўна цягнулася да Расіі”, — съцвярджае Вікенцій. Што грашыць! Яны так цягнулася да Расіі, як чорт да съвяніцай вады. Падчас войнай Маскоўшчыны з Літвой у 17-м стагодзьдзі маскўскія баўгары-паклажды разы трывалі гораду. Відаць, горад зага-раўся з таго вялікага дуковага ге-рояння, гарачай любасці, з якой глыбачане дае Стэндаль (пазыней ведамага пісьменніка, тады шэфа даставаў арміі) дызагадаў ад мясцовых людзей, якія радаваліся вызваленію, сабраць харчы для людзей і коней. Затрымаўся-ж тут у 1831 годзе ў ведамы вешацель Мураўёў, мусіць каб пагасціць у людзей, якія ве-чна, ад пялянкі „цягнулася да Расіі” як п'яніца да пляшкі. Пря гэтага звяяругу Вікенцій ня згадвае.

А далей чытаем: „сапрэдныы рос-квіт пачаўся пры савецкай уладзе, пасыла „З'ядзанія Захадніяй Беларусі”. Во, всі! Цэнтрам гэнага „рос-квіту” стаўся заменены ў вязніцы вялізныя кляштары на Бярэзінччынах. Ажно ў ліпені 1941 году раскрылася таямніца „росквіту”: людзі заму-раваныя ў съцены, кучы зынявеча-ных трупаў у вялізных ямах, а ве-чер забадаўляюцца із судовымі дакумэн-тамі, якія падуць энаведэнікі ня управіліся спаліць.

Між звычайніх, памардаваных, якіх людцы з усяго навакольля аплаквалі, былі ѹ выдатныя сыны ў дзіці, што некалі ѿ сялянскай, на-роднай (не бальшавіцкай) Грамадзе працаўалі. Дарэчы, гэна цъвярдныя глыбокіца „росквіту” — вязніца ў кляштары на Бярэзінччынах. Глыбокія вуліцы Замкавая, Вілен-ская й Докшыцкая замяніліся ў Інтэрнацыянальную, Ленінскую й Камунісцічскую. Родныя назовы! Шукаць для роднага гораду славы, Вікенцій далей згадвае, што тут жылі ѹ працаўалі Еўдакія Лось і Міхаль Машара. Няма глыбачанам ад таго гонару, што працаўалі між іх Масквы паклонінкі, літара-турныя жэўжыкі. Глыбокія мяш-чане сіяньня найболыш зацікаўле-ныя, каб горад пераставаў съмірдзеніем. Ды на іхнай віна, што выні-кі гэтася работы далёка не здавальняюця. Тым на менш, прадпрый-маны імі намаганы, каб беларус-кія гарады ўзапрауды сталіся беларускімі, годнымі самага високага кубах.

Забыўся, відаць, Вікенцій сказаць, што глыбачане карыстаюцца веда-мым правам савецкай канстытуцыі пра свабоду рэлігіі. Вялізныя глы-бокія царквы перапоўнена верніка-мі. Перад брамай, у будынку, памя-сыцілася міліцыя. Познаніе не дзеля таго, каб вернікаў у царкву спану-каць!

Шмат, шмат цікавага мог-бы і я пра мінулае ѹ ціпрацішнае Глыбокага расказаць. Але ці варта? Відаць, што Вікенцій, якога банка кансерваў спануканула, каб на родны горад напліваць, не зразумее. Адышлі варта яму ведаць адно: ях ўсе тут, за межамі „суверэннай” босесэры зъя-ляюцца такімі прымітывамі, як яго гаспадары ГУЛАГу ѹ забойцы ды-сыдзэнтату ў пісцухшках. Такім чынам із эгадак Вікенція атрымаўся, — ужывяючы ведамы тармін, — „ха-ласты” (пусты) выстрал, як некалі з тэй няслынай Аўроры па Зімнім Дварцы. А навошта „ха-ласты” страляць і на родны горад плюніц?

І кажыцца стараецца свой горад праславіць. Горад Глыбокае нама-гаецца „праславіць” Вікенці (а я Вінцку) Карповіч у кадэбашніцкім „Голосе” за 25-га жніўня. „Штур-

СУСТРЭЛІСЯ ПАСЬЛЯ 30 ГОД

Радасная была сустрэча двух ся-броў, жаўнеру Беларускай Краёўскай Абарони ѹ удзельнікаў мінулае вайны, Пётры Нягода, г. зн. мяне, і Міколы Моніча з Наваградчыны, сяброў па школе ѹ змаганы за во-льную ѹ незалежную Беларусь.

Страшная вайна забрала аబодвым палавіну маладога жыцьця ѹ абеды. Відаць, што засталіся калекамі-інвалідамі. Я выстрыці ўпэўнені, што сяброў жывуць нашчадкамі. Іхнія сяноўнікі, Пётр і Мікола, якія вынікаюць з падвойнай памяці, якія ўзялі ў боргі ў беларускіх жыцьці. Але ўсе ўзялі ў боргі ў беларускіх жыцьці.

Сяброў засадаваў на падвойнай памяці, якія ўзялі ў боргі ў беларускіх жыцьці. Наша сустрэча была несамавіта дзіўная. Неспадзяяніца 18 ліпеня падехала да майго дому ў Чыкагу чырвоная аўтамабіль, маючы се-мі, які левадаў на беларускіх жыцьці.

Наша сустрэча была несамавіта дзіўная. Неспадзяяніца 18 ліпеня падехала да майго дому ў Чыкагу чырвоная аўтамабіль, маючы се-мі, які левадаў на беларускіх жыцьці. Наша сустрэча была несамавіта дзіўная. Неспадзяяніца 18 ліпеня падехала да майго дому ў Чыкагу чырвоная аўтамабіль, маючы се-мі, які левадаў на беларускіх жыцьці.

Мой сябра гасціў у мене чатыры дні, нав